

İlköğretim 1. ve 2. Sınıf Öğrencileri için Resimli Sosyometri Ölçeği'nin Güvenirlik Geçerlik Çalışmaları

Picture Sociometric Scale's Reliability and Validity Studies for First and Second Grades Students in Primary School

Hülya GÜLAY*

Özet

Araştırmanın amacı, Resimli Sosyometri Ölçeği'nin ilköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için güvenilirlik geçerlik çalışmasını gerçekleştirmektir. Resimli Sosyometri Ölçeği, akran görüşüne dayalı olarak çocukların sosyal konumlarını değerlendirmek amacıyla S. R. Asher, L. C. Singleton, B. R. Tinsley, S. Hymel tarafından 1979'da geliştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Denizli'deki ilköğretim okullarının 1. ve 2. sınıflarına devam eden 176 çocuk oluşturmuştur.

Resimli Sosyometri Ölçeği'nin güvenilirlik çalışmaları için aritmetik ortalama, standart sapma değerleri, iç tutarlık katsayısı hesaplanmış, madde toplam, madde kalan işlemleri ve test- tekrar test güvenilirliği yapılmıştır. Resimli Sosyometri Ölçeği'nin geçerlik çalışmaları için kapsam geçerliği, kriter geçerliği, ölçeğin ayırt edici gücü hesaplanmıştır. Bulgular, ölçeğin ilköğretim 1.ve 2. sınıf öğrencileri için güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğunu ifade etmektedir.

Anahtar Kelimeler: sosyometri, sosyal konum, ilköğretim öğrencileri, güvenilirlik, geçerlik.

Abstract

The aim of the present study was to do Picture Sociometric Scale's reliability and validity studies for first and second grades students in primary school. Picture Sociometric Scale is a peer report instrument which was developed by S. R. Asher, L. C. Singleton, B. R. Tinsley, S. Hymel in 1979 designed to evaluate children's social status. Research working group consisted consisted of 176 first and second grades students who were attending primary schools in Denizli.

Statistics of arithmetic average, standart deviation, internal consistency coefficients (Cronbach Alpha), item-total and item-remainder analysis, test-retest reliability were calculated for reliability of scale. For the validity of Picture Sociometry Scale, statistics of content validity, criterion-related validity, discriminative strength of scale were tested. These results indicated that Picture Sociometry Scale was accepted as reliable and valid for first and second grades students in primary school.

Key Words: sociometry, social statu, primary students, reliability, validity.

Giriş

Okul öncesi dönemden itibaren akran grupları, çocukların hayatında önemli bir yere sahip olmaktadır. İlköğretim çağında da çocuklar akranlarının kendileri hakkındaki algılarını ve akran grubuna katılmayı önemsemektedirler. Son yıllarda yapılan kısa ve uzun süreli çalışmalar (Kupersmidt & Dodge, 2004, s. 14; Mayeux, Bellmore & Cillesen, 2007, s. 401) çocukların akran grubundaki sosyal konumunun ergenlikte ve yetişkinlikteki sosyal-duygusal uyumunun belirleyicilerinden olduğunu ortaya koymuştur. Akran kabulünün derecesi, sosyal konumun belirleyicisidir. Akranları tarafından kabul edilen çocuklar grup üyelerinin büyük bir bölümü ya da tamamı tarafından sevilmetedirler. Sınıfta hiçbir arkadaşı olmayan ve akranlarının çoğu tarafından kabul edilmeyen çocuklar ise reddedilen çocuklar olarak adlandırılmaktadırlar. Akranlar tarafından reddedilme/kabul edilme, çocukların hayatında kısa ve uzun süreli sonuçlar meydana getirebilmektedir. Kısa süreli olarak, okuldan uzaklaşma, akademik başarı düşüklüğü, depresyon, yalnızlık gibi sonuçlar oluştururken, ileriki yıllarda da okulu bırakma, depresyon, düşük özgüven gibi duygusal ve sosyal problemlere neden olabilmektedir (Erwin, 1993, s. 35; Gülay, 2010, s. 76; Maccoby, 1998, s. 89). Bu bağlamda, çocukların akranlarıyla ilişkilerinin takip edilmesi, akran gruplarının yapısının ortaya konulması, akran problemlerine zamanında ve doğru biçimde müdahale edilmesi önem taşımaktadır. Akran ilişkilerinin ortaya konulması açısından en yaygın kullanılan tekniklerden biri sosyometridir. Sosyometri tekniği, grup içindeki çocukların birbirlerine karşı olan sosyal mesafelerini belirlemeye ve grubun üyeleri arasındaki etkileşim örüntülerini saptamak için kullanılmaktadır. Sosyometri, belirli bir zamanda grubun tüm sosyal

* Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü. Okul Öncesi Eğitimi ABD. hulya.gulay@gmail.com

ilişkilerini ortaya koymaktadır. Sosyometrik teknikler, çocukların ilişkilerini analiz etmeyi, sosyalleşme sürecini anlamayı, akranların etkisini ortaya koymayı sağlamaktadır (Hanish & Rodkin, 2007; Uşaklı, 2006). Sosyometrik tekniklerde, grup üyelerinin birbirlerini ve/veya kendilerini özel ölçütler doğrultusunda değerlendirmeleri ile gerçekleştirilir. Sosyometrik değerlendirmelerde sıklıkla öğretmen, akran ve kişisel değerlendirmelere başvurulmaktadır. Özellikle ilköğretim düzeyinde çoklu sosyometrik değerlendirmelerin güvenilir ve geçerli bir sosyometrik değerlendirme şekli olduğu ifade edilmektedir (Braza vd., 2007, s. 195; Daugherty & Turner, 2003, s. 263; Kosir & Pecjak, 2005, s. 127; Terry, 2000, s. 45). Mayeux, Bellmore ve Cillesen (2007) çalışmalarında, ilköğretim 4. sınıfa devam eden 644 öğrencinin sosyal konumunu öğretmen, akran ve kişisel değerlendirmelerle incelemiştir. Eğitim öğretim yılı boyunca 3 defa (güz dönemi, yarıyıl, bahar dönemi) yaptıkları incelemeler sonucunda akranları tarafından reddedilen çocukların tüm sosyometrik değerlendirmelerde (öğretmen, akran, kişisel) düşük sosyal konuma sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sonuç, değerlendirmeler arasındaki tutarlılığı ifade etmektedir. Aynı zamanda sonraki yıl yapılan değerlendirmelerde akranlar tarafından reddedilmenin sonraki yıl devam ettiği ifade edilmektedir. Yapılan çalışmalar, çocukların sosyal konumlarının bireysel ve grup olarak kısa ve uzun süreli etkilerine dikkat çekmektedir. Bu nedenle sosyal konumların ortaya konulmasını sağlayacak tekniklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Sosyometrik ölçümler çeşitlilik göstermekle birlikte sosyal tercih ve sosyal etki ile şekillenmektedirler. Sosyal etki, akranlar tarafından sevilme ve sevilmemenin sıklığını ölçmektedir. Sosyal etki, bir çocuğun diğer çocuklardan aldığı olumlu ve olumsuz değerlendirmelerin toplamını (sevilme+sevilme) içerir. Sosyal etki sonucunda akranları tarafından kabul edilen ve reddedilen çocuklar belirlenmektedir. Sosyal tercih ise olumlu ve olumsuz değerlendirmeler arasındaki tercihi ve göreceli sevgiyi ölçer. Sosyal tercih, diğer çocukların belirli bir çocuğu ne kadar sevdiğini ortaya çıkarmaktadır. Olumlu değerlendirmelerden, olumsuz değerlendirmelerin çıkarılmasıyla (sevilme-sevilme) elde edilir (Berndt, 1997, 30; Bukowski & Hoza, 1989, s. 17; Cillesen & Bukowski, 2000, s. 7; Lease, Musgrove & Axelrod, 2002, s. 520; Slaughter, Dennis & Pritchard, 2002, s. 546). Sosyal tercih doğrultusunda yapılan ölçümler, genellikle popüler, dışlanan, reddedilen, tartışmalı ve ortalama çocuklar olmak üzere beş sosyal konum tipini ortaya koymaktadır. Popüler çocuklar, yüksek düzeyde sosyal tercihe sahip, birçok çocuk tarafından sevilen çocuklardır. Reddedilen çocuklar, birçok çocuk tarafından sevilme ve düşük sosyal tercihe sahip çocuklardır. Tartışmalı çocuklar, hem sevilen hem sevilme, yüksek düzeyde sosyal etkiye sahip çocuklardır. Dışlanan çocuklar, çok az sevilen ya da sevilme çocuklar olup düşük sosyal etkiye sahiptirler. Ortalama çocuklar, akran grubu içinde sevilme ve sevilme değerleri arasında ortalama puanlar almış çocuklardır (Bukowski & Hoza, 1989, s. 41; Kirsch, 2000, s. 27; Kosir & Pecjak, 2005, s. 137). Sosyometrik teknikler, akran seçimine ve derecelendirmeye dayalı teknikler olarak ikiye ayrılmaktadır. Akran seçiminde çocuklar, belirlenen ölçüte göre en sevindikleri ve/veya en sevimdikleri akranlarını seçerler. Yapılan puanlamalar sonucunda elde edilen ham puanların standardize edilmesi, akran grubundaki popüler (çok sevilen, az sevilme), tartışmalı (çok sevilen ve çok sevilme), dışlanan (az sevilen ve az sevilme), reddedilen (az sevilen, çok sevilme) ve ortalama çocukları ortaya çıkartacaktır. Derecelendirmeye dayanan teknikte ise çocuklar gruptaki her bir akranını likert tipi bir ölçekle değerlendirmektedirler. Derecelendirmede ölçüt(ler) e göre tüm akranlar derecelendirildikleri için çocukların genel ortalama puanları üzerinden sosyal konumları belirlenir (Bee, 2000, s. 57; Bierman, 2005, s. 18; Gülay, 2010, s. 198; Hymel vd., 2004, s. 266; Ladd & Ettekal, 2009, s. 2; Merrell, 1999, s. 61).

Görüldüğü gibi sosyometrik teknikler, bir gruba ait sosyal örüntüleri farklı şekillerde ortaya koymayı sağlamaktadır. Bu bağlamda her eğitim kademesinde çocukların sosyal gelişimlerini desteklemek, akran gruplarının sosyal ilişki ağlarını belirleyebilmek adına farklı sosyometrik tekniklerin geliştirilmesi ve/veya Türkçe'ye uyarlanması önem taşımaktadır. Türkiye'de ilköğretim öğrencilerinin sosyal konumlarını değerlendirmeye yönelik kullanılan sosyometrik teknikler bulunmaktadır. Bu teknikler genelde 3 likert tipi derecelendirmeye dayalı, farklı sayıdaki (iki, dört, beş) sorulardan oluşan, resimli olmayan, öğrencilerin kağıt kalem kullanarak tercihlerini yazdıkları ya da işaretledikleri ölçme teknikleridir (Çalışkan-Çoban, 2007, s. 57; Demir, 2006, s. 54; Demir-Şad, 2007, s. 52; Oral, 2007, s. 37; Tekcan, 2004, s. 35; Uşaklı, 2006, s. 128). Resimli Sosyometri Ölçeği ise resimlerle öğrencilerin arkadaşlarını hatırlamalarını ve daha sağlıklı değerlendirmelerini sağlamaktadır. Ayrıca sınıftaki tüm öğrencilerin değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Farklı sosyometrik tekniklerin kullanılması öğrencilerin sosyal konumlarını doğru ve net biçimde belirlemeyi sağlayacaktır. Bu bağlamda araştırmanın amacı, ilköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin

sosyal konumlarını belirlemeye yönelik Resimli Sosyometri Ölçeği' nin güvenilirlik geçerlik çalışmasını gerçekleştirmektedir.

Resimli Sosyometri Ölçeği' nin ilköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için yapılan güvenilirlik ve geçerlik çalışmasında şu alt problemlerin yanıtı aranmıştır:

1. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri nedir ?
2. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin iç tutarlık katsayısı nedir ?
3. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin madde analizi sonuçları nedir ?
4. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin test tekrar-test analiz sonucu nedir ?
5. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin kapsam geçerliği sonucu nedir ?
6. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin kriter geçerliği nedir ?
7. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin madde ayırt edicilik gücü analiz sonucu nedir ?

Yöntem

Araştırmanın modeli: Araştırmada, ilköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için Resimli Sosyometri Ölçeği' nin güvenilirlik ve geçerliğinin saptanması amacıyla ölçek uyarlama çalışması yapılmıştır.

Çalışma Grubu: Araştırmanın çalışma grubunu, Denizli ilinin merkez ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı iki ilköğretim okulunun 1. ve 2. sınıflarına devam eden 176 çocuk oluşturmuştur. Çalışma grubundaki okullar ve okullardaki öğrenciler basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmişlerdir. Çalışma grubunda 82 (% 46.6) kız, 94 (% 53.6) erkek çocuğu yer almıştır. Çocuklardan 83'ü (% 47.2) 1. sınıfa, 93' ü (% 52.8) ikinci sınıfa devam etmektedir. Yaş ortalaması, 8 yaş, 3 ay, 2 gündür (En az 6 yaş, 2 ay, 12 gün; en çok, 9 yaş, 10 ay 10 gün).

Veri Toplama Araçları: Çalışmada veri toplama araçları olarak, kişisel bilgi formu ve Resimli Sosyometri Ölçeği kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Formda çocuklarla ilgili demografik bilgilere yönelik sorular bulunmaktadır. Resimli Sosyometri Ölçeği, S. R. Asher, L. C. Singleton, B. R. Tinsley, S. Hymel tarafından 1979' da geliştirilen 3'lü likert tipi derecelendirmeye dayalı bir sosyometrik tekniktir. Ölçekte, her bir çocuğa sınıftaki arkadaşlarının fotoğrafları tek tek gösterilir ve fotoğraftaki arkadaşını ne kadar sevdiği sorulur. Çocuk soruya vereceği cevaba göre arkadaşının fotoğrafını, üzerinde gülen yüz, ifadesiz yüz, üzgün yüz resimlerinin bulunduğu kutulardan birinin içine atar. Ölçek, yurt dışındaki çeşitli çalışmalarda (Ladd, 2006; McDowell, & Parke, 2005; Miller vd. 2005; Wilson, 2006) ilköğretim 1., 2., 3., 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal konumlarını ortaya koymak için kullanılmıştır.

Resimli Sosyometri Ölçeği' nin 5-6 yaş çocukları için güvenilirlik geçerlik çalışması 2008'de Hülya Gülay tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkçe' ye uyarlama çalışmaları kapsamında, ölçeğe 3 soru daha eklenerek, dört soruluk son şekli verilmiştir. Dört soruluk ölçeğin cronbach alpha katsayısı .91, test tekrar test güvenilirliği de .98 olarak bulunmuştur (Gülay, 2008). İlköğretim öğrencileri için gerçekleştirilecek çalışmada da ölçeğin okul öncesi çocukları için oluşturulmuş versiyonu kullanılmıştır.

Uygulama: Kişisel bilgi formları, örneklem grubundaki 1. sınıf öğrencileri için araştırmacı tarafından, 2. sınıf öğrenciler için, araştırmacının rehberliğinde öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Resimli Sosyometri Ölçeği ise bireysel olarak araştırmacı tarafından çocuklara uygulanmıştır.

Verilerin Analizi: İlköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için Resimli Sosyometri Ölçeği güvenilirliğine ilişkin ölçeği oluşturan maddelerin aritmetik ortalama ve standart sapmaları belirlenmiştir. Ölçeğin maddelerinin iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alpha) hesaplanmıştır. Güvenirlik çalışmalarında üçüncü aşama olarak da madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik değerlerine bağlı olarak madde analizi işlemleri yapılmıştır. Son aşamada da ölçeğin 1. ve 2. sınıf öğrencileri için zamana karşı değişmezliğini test etmek için test tekrar test tekniği kullanılmıştır. Bu nedenle çalışma grubundan rastgele olarak seçilen 30 kişilik gruba ölçek 2 hafta arayla 1' er kez uygulanmış ve iki uygulama arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı tekniği ile analiz edilmiştir.

Ölçeğin geçerlik çalışmaları kapsamında, kapsam geçerliğinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin kriter geçerliği için, ölçeğin uygulamasına başlamadan evvel araştırmacı tarafından çocuklara sorulan "Sınıfta en sevdiğin üç arkadaşının adını söyler misin ?" sorusu kullanılmıştır. Sorulara verilen cevaplar araştırmacı tarafından kaydedilmiş ve ilk adı söylenen çocuğa 3, ikinci olarak adı söylenen çocuğa 2, adı söylenen çocuğa da 1 puan verilmek suretiyle uygulamanın sonunda her çocuğun bu sorudan aldığı toplam puanlar hesaplanmıştır. Kriter geçerliğinin belirlenmesinde Resimli Sosyometri Ölçeği' nden alınan puanlar ile uygulama öncesinde sorulan "Sınıfta en sevdiğin üç arkadaşının adını söyler misin ?" sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen puanlar arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçeğin madde ayırt edicilik gücü için de t testi uygulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 13.0 paket programında analiz edilmiştir.

Bulgular

İlköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için Resimli Sosyometri Ölçeği'nin Güvenirliği

Tablo 1: İlköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için Resimli Sosyometri Ölçeği maddelerinin aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri

Madde No	n	$\bar{\chi}$	ss
1	176	38.1648	14.3201
2	176	36.8125	13.7842
3	176	36.1875	13.9006
4	176	36.5739	14.5384

Tablo 1' de ölçeğin her bir maddesine ait aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar sunulmuştur. Aritmetik ortalamalar 36.1875 ile 38.1648 arasında değişmektedir. Standart sapmalar ise 13.7806 ile 14.5384 arasında değişmektedir.

Tablo 2: İlköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için Resimli Sosyometri Ölçeği iç tutarlık (cronbach alpha) katsayısı

İç Tutarlık Katsayısı	n	r	p
Cronbach Alpha	176	.9881	p < .001

Ölçeğin iç güvenirliliğini oluşturan maddeler arasındaki ilişki Cronbach Alpha tekniğiyle hesaplanmış ve bu ilişki yeterli düzeyde kabul edilmiştir (Cronbach Alpha: .9881, p < .001). Bu sonuca göre ölçeğin Türkçe formunun ilköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için iç güvenirliliğe sahip olduğu varsayılmıştır.

Tablo 3: İlköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için Resimli Sosyometri Ölçeği madde analiz işlemleri sonuçları

Madde No	n	Madde Toplam r	p	Madde Kalan r	p
1	176	.9690	p<.001	.9843	p<.001
2	176	.9692	p<.001	.9843	p<.001
3	176	.9649	p<.001	.9854	p<.001
4	176	.9747	p<.001	.9829	p<.001

Resimli Sosyometri Ölçeği' nin tüm maddeleri hem madde toplamda, hem madde kalanda istatistiksel anlamda .001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Sonuçlara göre resimli sosyometri ölçeğinin tüm maddelerinin ilköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için güvenilir olduğu anlaşılmış ve ölçekte kalmalarına karar verilmiştir.

Tablo 4: İlköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için Resimli Sosyometri Ölçeği test- tekrar test güvenirliliği analiz sonucu

Resimli Sosyometri Ölçeği	n	$\bar{\chi}$	Std. Sapma	Std. Hata	r	p
Ön Test	30	206.500	34.0322	6.2134	.987	p < .001
Son Test	30	205.3667	34.7726	6.3486		

Tablo 4' de görüldüğü gibi, iki hafta arayla Resimli Sosyometri Ölçeği' nin Türkçe formunun iki defa uygulanması sonucuna bağlı olarak ilişkili katsayı .987' dir. İki ölçüm arasında istatistiksel açıdan .001 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. Elde edilen sonuç, ölçeğin devamlılığa bağlı güvenirliliğe sahip olduğunu ifade etmektedir.

İlköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için Resimli Sosyometri Ölçeği'nin Geçerliliği

Resimli Sosyometri Ölçeği' nin kapsam geçerliliği çalışmasında uzman görüşünden yararlanılmıştır. İlköğretim konusunda uzman 4 akademisyen ve on beş yıl deneyimli 4 sınıf öğretmeninin görüşlerine başvurulmuştur. Bulguları güvenilirlik bölümünde yer alan iç tutarlık çalışmaları, ölçeğin tüm maddelerinin, ölçülmek istenen niteliği, yapıyı ölçtüğünü ortaya koymuştur. Bu sonuçlarla ölçeğin kapsam geçerliliği ile ilgili bir kanıt da elde edilmiştir.

Tablo 5: İlköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri Resimli Sosyometri Ölçeği'nin kriter geçerliliği analiz sonuçları

Ölçekler	n	$\bar{\chi}$	Std. Sapma	Std. Hata	r	p
Resimli Sosyometri Ölçeği	176	5.7784	5.3593	.4040	.202	p < .05
"Sınıfta en sevdiğin üç arkadaşının adını söyler misin ?"	176	147.7386	55.5750	4.1891		

Tablo 5' de görüldüğü gibi, Resimli Sosyometri Ölçeği ile kriter geçerliliği için hazırlanmış "Sınıfta en sevdiğin üç arkadaşının adını söyler misin ?" sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen puanlar arasında .05 düzeyinde istatistiksel olarak olumlu yönde, orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Resimli Sosyometri Ölçeği'nden alınan puanlar arttıkça, "Sınıfta en sevdiğin üç arkadaşının adını söyler misin ?" sorusundan alınan puanlar da artmakta ya da tam tersi olarak "Sınıfta en sevdiğin üç arkadaşının adını söyler misin ?" sorusundan alınan puanlarda azaldıkça, Resimli Sosyometri Ölçeği'nden alınan puanlar azalmaktadır. Olumlu yönde anlamlı bir ilişkinin bulunması kriter geçerliliği açısından beklenen bir sonuçtur.

Tablo 6: İlköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için Resimli Sosyometri Ölçeği' nin madde ayırdedicilik gücü için yapılan "t" testi analiz sonuçları

Madde No	Ayırd	n	$\bar{\chi}$	Std. Sapma	Std. Hata	t	sd	p
1	alt grup	48	20.4792	6.71	.96893	-25.641	94	p < .001
	üst grup	48	55.2702	6.58	.94987			
2	alt grup	48	19.6250	6.79	.98059	-26.623	94	p < .001
	üst grup	48	52.8958	5.89	.85118			
3	alt grup	48	19.1667	5.93	.85694	-26.863	94	p < .001
	üst grup	48	52.9375	6.37	.91984			
4	alt grup	48	18.8750	6.34	.91608	-29.274	94	p < .001
	üst grup	48	54.8333	5.66	.81830			

Tablo 6' da, Resimli Sosyometri Ölçeği' nin her bir maddesinin ayırdedici gücüne ilişkin "t" test analizi sonuçlarına göre .001 düzeyinde anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durum, Resimli Sosyometri Ölçeği' nin maddelerinin ayırdedici güce sahip olduğunu göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin, ölçeği oluşturan maddelerin aritmetik ortalama ve standart sapmaları bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alpha) belirlenmiştir. Ölçeğin madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik değerlerine bağlı olarak madde analizi işlemleri yapılmıştır. Son aşamada da ölçeğin Türkçe formununun 30 kişilik çalışma grubuna iki hafta arayla uygulanan test-tekrar test sonuçlarına bağlı olarak devamlılık katsayısı hesaplanmıştır. Resimli Sosyometri Ölçeği' nin 4 madde üzerinden yapılan güvenilirlik çalışmalarının sonuçları, ölçeğin ilköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin sosyometrik konularını ortaya koymak adına güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geçerliliğine ilişkin, kapsam geçerliliği, kriter geçerliliği, ölçeğin ayırdedici gücünün istatistiği hesaplanmıştır. Bulgular, ölçeğin ilköğretim 1.ve 2. sınıf öğrencileri için geçerli bir ölçme aracı olduğunu ifade etmektedir. Araştırmanın tüm bulguları, Resimli Sosyometri Ölçeği' nin ilköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencilerine uygulanabileceğini göstermektedir. Derecelendirmeye dayalı bu teknik ile ilköğretim 1. ve 2. sınıfta popüler, reddedilen, ortalama, tartışmalı ve dışlanan çocuklar belirlenebilecektir. Bu bulgularla tutarlı olarak, ölçeğin 5-6 yaş grubu çocuklar için yapılan

güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarında da istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar elde edilmiştir (Gülay, 2008). Ölçeğin ilköğretim öğrencileri için kullanıldığı yurt dışı araştırmalarında da McDowell ve Parke (2005) tarafından yapılan çalışmada, ölçek üzerinde değişiklikler yapılmıştır. İlköğretim 4. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen bu çalışmada, ölçeğe oyun oynama ve birlikte zaman geçirme ile ilgili yeni maddeler eklenmiştir. Bu ölçek üzerinden gerçekleştirilen güvenilirlik geçerlik çalışmasında iç tutarlık katsayısı .80 ($p < .001$) olarak belirlenmiştir. Test tekrar test güvenilirliği ise .51 ($p < .05$) olarak belirlenmiştir. Miller ve meslektaşlarının (2005) Resimli Sosyometri Ölçeği' ni kullanarak anasını ve ilköğretim birinci sınıf öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmada duygusal biliş becerileri ile sosyal konum arasındaki ilişkileri incelemiştir. Ölçeğin güvenilirliğine yönelik iki ölçüm sonucunda iç tutarlık katsayı değerleri .82 ($p < .001$) ve .87 ($p < .001$) olarak belirlenmiştir. Noll ve meslektaşlarının (2007) 8-15 yaş arasındaki Orak Hücreli Anemi hastası çocukların akran ilişkilerini inceledikleri çalışmalarında Resimli Sosyometri Ölçeği' ni kullanmışlardır. Ölçekle ilgili 4 hafta arayla yaptıkları test tekrar-test güvenilirliğinde .86 ($p < .001$) sonucuna ulaşmışlardır.

Görüldüğü gibi, Resimli Sosyometri Ölçeği okul öncesi dönem çocukları için geliştirilmiş bir ölçek olmakla birlikte orta çocukluk dönemini kapsayacak şekilde geniş bir yaş aralığında da kullanılan güvenilir ve geçerli bir ölçme aracıdır. Türkiye'de ilköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencileri için yapılan güvenilirlik geçerlik çalışması da orta çocukluk döneminde kullanılabilmesini göstermektedir. Türkiye'de sosyometrik ölçekler yeterli düzeyde olmadığı için bu ölçeklerin geliştirilmesi ve/veya Türkçeye uyarlanması önem taşımaktadır.

Öneriler

Araştırmanın bulguları doğrultusunda ölçeğin farklı örneklem grupları için güvenilirlik geçerlik çalışması yapılmalıdır. Ayrıca ölçekle ortaya konulacak sosyal konum değişkeninin farklı değişkenler açısından incelenmesi de önem taşımaktadır. Yapılacak bu tür çalışmalar, ilköğretim öğrencilerinin sosyometrik değerlendirmelerini, sınıf ortamındaki arkadaşlık ilişkilerini ve bu bağlamda sosyal ilişki ağlarını ortaya çıkarmayı sağlayacaktır. İlköğretim öğretmenleri sınıflarındaki sosyal ilişkilerinin genel yapısını belirleyerek, gerekli durumlarda önlemler almalı ve rehberlik çalışmaları planlamalıdır.

KAYNAKÇA

- ASHER, Steven. R.-SINGLETON, Louise. C.-TINSLEY, Barbara. R.-HYMEL, Shelley (1979). "A Reliable Sociometric Measure for Preschool Children", *Developmental Psychology*, Vol. 15, I. 4, pp. 443-444.
- ASLAN, Selçuk (2008). *Farklı Sosyometrik Statüdeki İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BEE, Helen (2000). *The Developing Child*, New York: Harper Colling College.
- BERNDT, Thomas. J. (1997). *Child Development*, USA: Brown & Benchmark Publishers.
- BIERMAN, Karen. L. (2005). *Peer Rejection. Developmental Processes And Intervention Strategies*, USA: The Guilford Press.
- BRAZA, Francisco- BRAZA, Patricia.- CARRERAS, Maria. R.- MUNOZ, Jose. M.- SANCHEZ-MARTIN, Jose. R.- AZURMENDI, Aitziber- SOROZOBAL, Aizpa- GARCIA, Dan- CARDAS, Jaonie (2007). "Behavioral Profiles of Different Types of Social Status in Preschool Children: An Observational Approach", *Social Behavior and Personality*, Vol. 35, I. 2, pp. 195-212.
- BUKOWSKI, William. M.- Hoza, Betsy (1989). "Popularity and friendship: Issues in Theory, Measurement, and Outcome". (Eds. T. U. Berndt, & G. W. Ladd.), *Peer Relationships in Child Development*, USA: A Wiley-Interscience Publication. pp. 15-46.
- CILLESSEN, Antonius. H. N.- BUKOWSKI, William. M. (2000). "Conceptualizing and Measuring Peer Acceptance and Rejection", *New Directions for Child and Adolescence Development*, Vol. 88, pp. 3-10.
- ÇALIŞKAN-ÇOBAN, Enise (2007). *Sosyal Beceri Sorunu Olan Öğrenciler ve Annelerine Uygulanan Yaratıcı Drama Etkinlikleri Programının Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerinin Gelişimi Üzerindeki Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- DAUGHERTY, Michael- TURNER, Jan (2003). "Sociometry: An Approach For Assessing Group Dynamics in Web-Based Courses", *Interactive Learning Environments*, Vol. II, I. 3, pp. 263-275.
- DEMİR, Sezai (2006). *Arkadaşlık Becerilerini Geliştirmeye Dönük Grup Rehberliği Programının İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Sosyometrik Statülerine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- DEMİR-ŞAD, Emine (2007). *Akranları Tarafından Reddedilen ve Kabul Edilen İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Özsaygı, Sosyal Beceri, Davranış Problemleri ve Okul Başarılarının Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ERWIN, Phil. (1993). *Friendship and Peer Relations in Children*, New York: John Wiley & Sons Publishers.
- GÜLAY, Hülya (2008). *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik Güvenirlik Çalışmaları ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- GÜLAY, Hülya (2010). *Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- HANISH, Laura. D.- RODKIN, Philip. C. (2007). "Bridging Children's Social Development and Social Network Analysis", *New Directions for Child and Adolescent Development*, Vol. 118, pp. 1-9.
- HYMEL, Shelley- VAILLANCOURT, Tracy- MCDUGALL, Patricia- RENSHAW, Peter. D. (2004). "Peer Acceptance and Rejection in Childhood". (Eds. P. K. Smith, & C. H. Hart). *Blackwell Handbook of Childhood Social Development*, USA: Blackwell Publishing. pp. 265-284.
- KIRSCH, Sallie. E. D. (2000). *Congruence of Self, Parent, Teacher And Peer Perceptions of Social Competence in the Early School Age Child*. Unpublished doctoral dissertation, USA: University of Washington.
- KOSIR, Katja.- PECJAK, Sonja (2005). "Sociometry as a Method For Investigating Peer Relationships: What Does it Actually Measure?". *Educational Research*, Vol. 47, I. 1, pp. 127-144.
- KUPERSMIDT, Janis. B.- DODGE, Kenneth. A. (2004). *Children's Peer Relations: From Development to Intervention*, Washington, DC: American Psychological Association.
- LADD, Gary. W. (2006). "Peer Rejection, Aggressive or Withdrawn Behavior, and Psychological Maladjustment From Ages 5 to 12: An Examination of Four Predictive Models", *Child Development*, Vol. 77, I. 4, pp. 822-846.
- LADD, Gary.- ETTEKAL, Idean (2009). "Classroom Peer Acceptance and Rejection and Children's Psychological and School Adjustment", *Interpersonal Acceptance*, Vol. 3, I. 1, pp. 1-3.
- LEASE, A. Michele- MUSGROVE, Karen. T.- AXELROD, Jennifer. L. (2002). "Dimensions of Social Status in Preadolescent Peer Groups: Likeability, Perceived, Popularity and Social Dominance", *Social Development*, Vol. 11, I. 4, pp. 508-533.
- MACCOBY, Eleanor. E. (1998). *The Two Sexes: Growing up Apart, Coming Together*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- MAYEUX, Lara- BELLMORE, Amy D.- CILLESSEN, Antonius. H. N. (2007). "Predicting Changes in Adjustment Using Repeated Measures of Sociometric Status", *The Journal of Genetic Psychology*, Vol. 168, I. 4, pp. 401-424.
- MCDOWELL David. J.-PARKE, Ross. D. (2005). "Parental Control and Affect as Predictors of Children's Display Rule Use and Social Competence with Peers", *Social Development*, Vol. 14, I. 3, pp. 440-457.
- MERRELL, Kenneth. W. (1999). *Behavioral, Social, and Emotional Assessment of Children and Adolescents*, USA: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- MILLER, Alison. L.- GOULEY, Kathleen. K.- SEIFER, Ronald- ZAKRISKI, Audrey- EGUIA, Maria -VERGNANI, Michael (2005). "Emotion Knowledge Skills in Low-income Elementary School Children: Associations with Social Status and Peer Experiences". *Social Development*. Vol. 14, I. 4, pp. 637-651.
- NOLL, Robert. B.- REITER-PURTILL, Jennifer- VANNATTA, Kathryn- GERHARDT, Cynthia. A.- SHORT, Amy (2007). "Peer Relationships and Emotional Well-Being of Children with Sickle Cell Disease: A Controlled Replication", *Child Neuropsychology*, Vol. 13, pp. 173-187.
- ORAL, Vesile (2007). *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlarına İlişkin Düşüncelerinin Sosyometrik Statü ve Akademik Başarı Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SLAUGHTER, Virginia-MICHELLE J. Dennis-MICHELLE Pritchard (2002). "Theory of Mind and Peer Acceptance in Preschool Children". *British Journal of Developmental Psychology*, Vol. 20, pp. 545-564.
- TEKCAN, Bilgen (2004). *8 ve 11 Yaş Grubundaki Çocuklarda İtiş Kaktış Oyunu ile Başatlık ve Sosyometrik Kategoriler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- TERRY, Robert (2000). "Recent Advances in Measurement Theory and the Use of Sociometric Techniques". (Eds. A. H. N. Cillessen & W. M. Bukowski), *Recent Advances in the Measurement of Acceptance and Rejection in The Peer System* (pp. 27-53), San Francisco: Jossey-Bass.
- UŞAKLI, Hakan (2006). *Drama Temelli Grup Rehberliğinin İlköğretim V. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlık İlişkileri, Atılganlık Düzeyi ve Benlik Saygısına Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- WILSON, Beverly. J. (2006). "The Entry Behavior of Aggressive/Rejected Children: The Contributions of Status and Temperament". *Social Development*, Vol. 15, I. 3, pp. 463-479.